20679/p

L Lxv.

19/d

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30351923

LEERREDE

TER

AANPRIJZING

DER

KOEPOK-INËNTING

DOOR

ASSUERUS DOIJER,

A. L. M. & PHIL. DOCTOR, EN LEERAAR DER DOOPSGEZINDE GEMEENTE, TE ZWOLLE.

* * *
* *
*

TE ZWOLLE BIJ
J. DE VRI,
MDCCCVIII.

WELLCOME
LIBRARY
INSTITUTE

VOORREDE.

De wensch, om ook iets toetebrengen ter beſtrijding van ſchadelijke vooroordeelen, en ter voortplanting van het nut eener allerheilzaamſte Ontdekking, heeft mij aangeſpoord, niet alleen om de volgende Leerrede door den Druk gemeen te maken, maar tevens om ter dezer plaatſe, ter bereiking van datzelfde oogmerk, er een kort verhaal bijtevoegen aangaande den Oorſprong en de Lotgevallen van de ziekte der Kinderpokken, doormengd met eenige Gevolgen en Aanmerkingen.

Wat dan den Oorſprong dezer ziekte betreft, dezelve is, volgens de verhalen van TISSOT *en* BICKER (*a*), *en van den Heer* DAVIDS (*b*), *be-*

(*a*) Tisfots en Bickers Raadgeving voor de Gezondheid van den Gemeenen Man. bl. 278.

(*b*) Verhandelingen van het Rotterdamsch Genootſchap ter bevordering van de Koepok-inënting. bl. 33.

beroemd Geneesheer te Rotterdam, *omtrent het Jaar* 572 *na* CHRISTUS *geboorte, en wel, gelijk* MICHAËLIS, *in zijn* Mosaïsch Recht, *heeft opgeteekend*, uit het binnenste van Africa, door de overwinningen of door den Koophandel der Saracenen (*c*), *in Europa gebragt.*

Van dien tijd af heeft deze ziekte op eene allerverschrikkelijkste wijze in ons Werelddeel gewoed, gedurende den omvang van ruim twaalf eeuwen: zoo dat er, naar de berekening van des kundigen, jaarlijks 400,000 *menschen, in Europa alleen, door dezelve in het graf gesleept zijn, en dus in den loop eener eeuwe* 40,000,000 (*d*), *en derhalve in twaalf eeuwen* 480,000,000, *of viermaal honderd en tachtig millioenen menschen. Voegt men hierbij de zeer vele duizenden, welke zij in andere Werelddeelen heeft doen ten grave dalen, indedaad dan vindt men geene de minste bedenking om te besluiten, dat alle Oorlogen, die van het begin der Schepping op den Aardbodem gevoerd zijn, geene zoo groote slagting onder het menschdom hebben aangeregt, dan deze vreesselijke ziekte.*

Te midden van de verwoestingen, door de Kinderziekte veroorzaakt, opgevoed, zijn wij, en tevens

(*c*) Michaëlis, Mosaïsch Recht. Dl. IV. bl. 310.
(*d*) Verhandelingen, als b. bl. 36.

vens onze laatſte Voorouders, daaraan gewoon, en door de gewoonte omtrent derzelver uitwerkſelen eenigzins onverſchillig geworden: — maar, bijaldien die ziekte in onzen tijd ontſtaan, of ons van elders toegevoerd ware, zoude zulks eene zoo groote en zoo algemeene verſlagenheid en ontſteltenis onder aanzienlijken en geringen hebben voortgebragt, dat men nu nog allerwege Bedeſtonden zoude gevierd hebben, om de Goddelijke Voorzienigheid vuriglijk te ſmeeken, dat het haar behagen mogte, ons van zulk een allerbedroevendst onheil genadiglijk te bevrijden.

Geen wonder dan, dat aan alle plaatſen de Artſen op hulpmiddelen bedacht waren, om in dezen der lijdende menschheid te hulp te komen: — maar alle middelen, welke zij beproefden, werden vruchteloos bevonden. Door niets konden zij het geweld der pokziekte ſtuiten of verzachten: — tot men eindelijk in Circasſiën, *een landſchap in Azië, gelegen tusſchen de Zwarte en Caspiſche zeeën, het eerst ſchijnt ontdekt te hebben, dat, wanneer de ſtof uit de rijpe pokken van een beſmet kind vermengd werd met het bloed in de aderen van een gezond kind, alsdan de kracht der daaruit, na eenige dagen, ontſtane Pokziekte zoodanig gebroken werd, dat bijna allen, die zich van dat middel, 't welk men de* Inënting *noemde, bedienden, niet alleen herſtel-*

den en het leven behielden, maar ook zelfs in hun aangezigt door de pokken niet geſchonden werden.

De Circaſſiërs, zooras hun dat middel bekend geworden was, namen bijna algemeen tot hetzelve hunne toevlugt, niet zoo zeer om het Leven, als wel om de Schoonheid hunner kinderen daardoor te behouden; doordien velen hunner de wreede gewoonte hebben, van hunne dochters, beroemd wegens ligchamelijke ſchoonheid, aan rijke Turken, voor derzelver Harems of Vrouwentimmers, uit winzucht, voor geld te verkoopen.

Het leed niet lang, of de Inënting der Kinderziekte, welke zich door derzelver gelukkige gevolgen zoo zeer aanprees, werd ook in Turkijën *bekend, en aldaar op vele plaatſen, maar inzonderheid ook in de Hoofdſtad, te* Konſtantinopel, *ingevoerd. — En daar was het, te* Konſtantinopel, *dat de Gemalin van den Engelſchen Ambasſadeur, Mevrouw* Montague, *dat behoedmiddel tegen de Kinderziekte leerde kennen, en aan haar eenigſte kind met een gewenscht gevolg beproefde. En deze Vrouw is het, aan welke zeer velen, in ons Werelddeel, naast God, de verlenging van hun leven te danken hebben: zij immers heeft, gelijk uit hare uitmuntende en bevallige Brieven blijkt, in den Jare* 1717 (*e*), *het eerst de Inënting met natuurlijke*

(*e*) Brieven van Mevr. M. W. Montague D. I. bl. 140. 141.

lijke Pokken in Engeland *gebragt, en van daar is dezelve verſpreid door geheel Europa.*

Door deze Ontdekking was reeds zeer veel gewonnen. Verre de meesten, ja bijna allen, die dus ingeënt en wel behandeld werden, herſtelden niet alleen gelukkiglijk, maar leden ook niets in hunne natuurlijke Schoonheid. — Doch, vermits er echter eenigen aan ſtierven, en deze kunstbewerking eene wezenlijke ziekte voortbrengt, welke dikwijls, bij gelegenheid der Etterkoorts, met ontzettende ſtuiptrekkingen vergezeld gaat, zoo werden er om deze reden velen gevonden, die er niet toe durfden overgaan; en uit dien hoofde beantwoordde dat middel niet volkomen aan de verwachting.

Dus ſtonden de zaken, toen Edward Jenner, *geboren in het Jaar* 1749 *te* Rockhampton *in* Engeland, *in het zevenentwintigſte jaar zijns levens, en dus in den Jare* 1776, *toen hij de Genees- en Heelkunde beoefende te* Berklij, (*gelegen, zoo ik meen, in het Graafſchap* Kent, *rijk in Weiden en Melkvee, van waar ook de welbekende* Rochesterſche *kaas komt*) *de gewigtige ontdekking deed, dat velen in dat Graafſchap voor de Inënting met de natuurlijke pokken, welke hij zeer toegedaan was, onvatbaar bevonden wierden, en dat die allen, gelijk men hem verhaalde, in vroeger jaren aan de handen eens waren beſmet geweest met de pokken, die gevonden werden*

aan de uijers der koeijen, welke zij gemolken hadden.— Dat berigt wekte zijne geheele aandacht op, en deed hem vermoeden, of niet mogelijk, door eene kunſtige beſmetting met de ſtof dier koepokken, de menſchen in 't algemeen veel gemakkelijker en zekerder tegen de gevaarlijke Kinderziekte konden beveiligd worden, dan door de ſtof van natuurlijke menſchenpokken. Hij nam daarvan de proef, gelijk gezegd is, in het Jaar 1776, en dezelve beantwoordde in allen deele aan zijne verwachting (f).

Vol van vreugde deelde JENNER *deze ontdekking mede aan eenigen zijner Kunstvrienden. Men herhaalde en vermenigvuldigde de genomene proeven. — Men ſtelde de kinderen, die de Inënting met de koepokſtof ondergaan hadden, (welke kunstbewerking men de* Vaccinatie *noemde, van het Latijnſche woord* Vacca, *'t welk eene* Koe *beteekent) vervolgens bloot aan het gevaar der beſmetting met de natuurlijke pokken. — Men deed zulke kinderen ſlapen bij andere kinderen, en bij voorkeur bij dezulken, die het allerſterkst door de pokken aangetast waren. — Men trok hun de onderkleederen aan van zulke beſmette kinderen. — Ja, met de pokſtof van die en van andere kinderen entte men hen weder in. — En, met verwondering, maar tevens met het grootſte ge-*

(f) Verhandelingen, als b. bl. 39, 40.

genoegen, ontdekte men, dat zij, die dus gevacci-neerd waren, tegen de beſmetting der gewone pok-ziekte volkomen beveiligd, ja geheel daarvoor onvat-baar geworden waren.

Overtuigd van het onuitſprekelijk gewigt dezer ontdekking, gaf JENNER *dezelve door een klein Werkje in het licht in het Jaar* 1798; *welk Werkje, twee jaren daarna, in ons Land en in onze Taal overgezet is door den Heer* DAVIDS, *te voren reeds genoemd, Geneesheer te* Rotterdam (g). — *Van dien tijd nu is het, dat die ontdekking hier te lande, overal in Europa, ja in alle Werelddeelen is bekend geworden, door duizenden onderzocht, door duizenden beſtreden, maar door de verſtandigen allerwege aan-genomen.*

Uit dit eenvoudig verhaal van den Oorſprong en van de Ontdekking der Vaccinatie leeren wij eene Te-genbedenking tegen de Koepok-inënting oplosſen, welke velen, en niet zonder ſchijn van grond, tegen deze Kunstbewerking hebben te berde gebragt. —— *Zij zeggen, namelijk, dat, aangezien die ontdekking door* JENNER *eerst gedaan is in den Jare* 1776, *er derhalve nog niemand gevonden wordt, door hem in-geënt, die den ouderdom van veertig jaren bereikt heeft, en dat men diensvolgens niet proefondervinde-lijk weet, of de gevaccineerden wel den gewonen ou-*

(g) Verhandelingen, als b. bl. 41.

ouderdom der menſchen zullen bereiken. De ontdekking (zoo ſpreken zij) is nog te jong, om met grond over derzelver waarde te kunnen oordeelen. —— Uit het verhaal immers der ontdekking blijkt, dat er in het Graafſchap Kent *reeds voor het Jaar* 1776 *velen gevonden werden, welke, doordien zij, in jonger jaren, bij toeval door de pokken der koeijen beſmet geweest waren, daarom voor de beſmetting door de Inënting met natuurlijke pokken onvatbaar bevonden werden. Schoon dus de ontdekking nieuw is, de zaak is echter oud, en worden er in het Graafſchap* Kent *gevonden, die tot een hoogen ouderdom zijn opgeklommen, offschoon zij in hunne jonge jaren door de ſtof van de koepokken beſmet zijn geweest.*

Eindelijk, opdat er niets van aanbelang, mij bekend, tegen de Koepok-inënting ingebragt, onbeantwoord moge blijven, is er nog ééne Tegenwerping, welke ik hier, vermits ik van dezelve in behoorlijke uitdrukkingen in de volgende Leerrede niet wel melding konde maken, zal trachten uit den weg te ruimer. —— Te weten: ſommigen geven voor, dat, ſedert de Inënting met de Koepokſtof in gebruik gekomen is, eenige huidziekten, inzonderheid het Roodvonk of de Scharlaken Koorts, veel algemeener en veel gevaarlijker geworden zijn.

Indedaad die tegenwerping zoude van gewigt en klem zijn, wanneer men bewijzen konde; — of, dat de ziekten, welke na het invoeren der Vaccine ontſtaan

zijn,

zijn, moeten aangemerkt worden als uitwerkſelen van dezelve; — of, dat dezulken, die gevaccineerd zijn, voor die ziekten het meest blootgeſteld zijn, en door dezelve het meest worden aangetast. — Maar wie gevoelt niet de zwakheid van het beſluit: dat is daarna, derhalve is het daarom (*h*)? *'t Is waar, in vele gevallen is het Volgende een uitwerkſel van het Voorgaande, (armoede, bij voorbeeld, van verkwisting) wanneer er namelijk tusſchen de oorzaak en de uitwerking een natuurlijk verband is, en de laatſte reeds duidelijk in de eerſte ligt opgeſloten: maar, wanneer er zulk een verband of betrekking tusſchen het Voorgaande en het Volgende niet gevonden wordt, dan is het beſluit, dat het laatſte een uitwerkſel van het eerſte is, even zoo onredelijk, als of iemand zeide: die man heeft gisteren een zekere ſpijze gegeten, en heden zijn been gebroken; derhalve ligt de oorzaak van het breken van een been in het eten van eene bepaalde ſpijze. — Is het dan bewezen, dat de verërgering van ſommige ziekten, na de invoering der Vaccinatie ontſtaan, aan geene andere oorzaken kunnen toegeſchreven worden? — Over dat beſluit,* daarna, derhalve daarom, *hebben in alle tijden velen geſtruikeld; doch de verſtandigen vinden daarin niets anders dan een bewijs van zwakheid in het vermogen der Reden van ſommige menſchen. — En wat het tweede betreft, wie,*

(*h*) Quia post hoc, ergo propter hoc.

wie, die de Ondervinding, de beste Leermeesteres, raadpleegt, wordt niet dagelijks overtuigd, dat zij, die zich het ſterkst tegen de Vaccinatie verzetten, even zoo zeer voor de aanvallen van het Roodvonk, en voor andere dergelijke ongeſteldheden, zijn blootgeſteld, als anderen, die gevaccineerd zijn? — Redelijker is het derhalve, dat wij in dezen berusten in het getuigenis van een geleerd en achtbaar Genootſchap in ons Vaderland, 't welk op de vraag: heeft men ook eenige kwaadaardige uitwerkſelen, als gevolgen der Koepokken, waargenomen? *dus heeft geantwoord:* als gevolgen van de Koepok-inënting betuigt het Genootſchap geene kwade uitwerkſelen, hoe ook genaamd, te hebben ontdekt (*i*).

Ziet daar, M. Lezers! 't geen ik U in deze Voorrede nog meende medetedeelen. Voorts heb ik er niets bijtevoegen dan de ootmoedige bede, dat het den Allerhoogſten behagen moge, dezen geringen arbeid, ter bevordering van het heil zijner kinderen, met zijnen vaderlijken Zegen te bekroonen.

ZWOLLE
den 8. *Sept.* 1808. ASS. DOIJER.

LEER-

(*i*) Verhandelingen, als b. bl. 60. 61.

LEERREDE

TER

AANPRIJZING

DER

KOEPOK-INËNTING.

Tekst.

Pred. 9. v. 10. *Alles, wat uwe hand vindt om te doen, doet dat met uwe magt: want daar is geen werk, noch verzinning, noch wetenschap, noch wijsheid in het graf, daar gij heen gaat.*

De voorgelezene woorden, met opmerkzaamheid beschouwd, doen ons terstond de hooge Wijsheid kennen van hem, uit wiens vruchtbaren Geest dezelve zijn voortgevloeid, zijnde Salomo, Davids Zoon en Opvolger, die met regt den naam draagt van den Wijsten der Koningen.

Alles, zegt hij, *wat uwe hand vindt om te doen, doet dat.* —— Wie gevoelt niet, dat wij

de

de Wijsheid van Salomo zouden onteeren, bijaldien wij het woord *alles* wilden uitbreiden tot alle bedrijven zonder onderscheid, zoo wel tot kwade als tot goede? Neen, eene gezonde Uitlegkunde leert ons, dat wij het woord *alles* moeten bepalen bij het geen goed en loffeijk is. Alles, wil de wijze Koning zeggen, 't geen goed, 't geen loffelijk is, 't geen strekt ter Verheerlijking Gods, of ter bevordering van de Gelukzaligheid der menschen, doet dat.

Het woord *vinden* heeft in den Tekst een bijzonderen nadruk. Gelijk dat geen, 't welk wij vinden, veelal gevonden wordt ongezocht en als bij toeval, zoo wil Salomo zeggen: alles, 't geen U ontmoet op uwen weg, op uwe reize naar de Eeuwigheid, onverwacht, ongezocht, en al behoort het ook niet onmiddelijk tot de pligten van uw beroep in de wereld, bijaldien het slechts den stempel draagt van goed, nuttig en loffelijk te zijn, doet dat met uwe magt. —— Een uitmuntend voorbeeld van deze les vinden wij in het gedrag van den barmhartigen Samaritaan, in de gelijkenis van onzen Heiland. Deze man reisde van Jeruzalem naar Jericho. Jericho was derhalve het oogmerk en het doelwit zijner reize. Maar vindende onverwacht, terwijl hij zijne reis vervorderde,

eenen ongelukkigen Jood aan den weg liggen, die door roovers uitgeplunderd en deerlijk mishandeld was, zoo aarzelde hij geen oogenblik, om, zoo ras hij hem ontdekte, tot hem te gaan. — Hij hielp hem; hij verbond zijne wonden; hij vertroostte hem; hij verkwikte hem; hij zette hem met alle zorgvuldigheid op zijn beest, en voerde hem naar eene veilige plaats. —— Alzoo, leert Salomo, moeten wij het goede doen, dat onze hand vindt om te doen.

En dat *met onze magt*, dat is, niet op eene trage en vadzige wijze, en al flapende; maar met ijver en vlijt, en met alle wakkerheid.

Gewigtig is de reden, die de wijze Koning er bijvoegt, waarom wij zoo moeten handelen: *om dat er noch werk, noch verzinning, noch weetenſchap, noch wijsheid is in het graf, daar wij heen gaan.* —— Gij weet niet, wil hij zeggen, hoe haast uw leven hier beneden een einde zal hebben, en hoe ras gij in het graf zult nederdalen. Heden bevindt gij u nog op dit Tooneel van werkzaamheid; heden zijt gij nog geſchikt om beproefd te worden, en om u voorteberciden voor de Eeuwigheid: maar wie weet, wat de dag van morgen zal baren! wie weet, of gij niet morgen door den

dood,

dood, of door eene doodelijke ziekte, die u ras in het graf zal ſlepen, zult overvallen worden! Dáár nu, in het graf, heeft uwe Beproeving, heeft uwe Voorbereiding een einde; dáár zijt gij geheel afgeſcheiden van alle bedrijven en bezigheden dezes levens. Dáár kunt gij niet inhalen, 't geen gij hier verzuimd, noch herdoen of verbeteren, 't geen gij hier verkeerd gedaan hebt. Dáár is, met betrekking tot dit leven, geen werk meer, noch verzinning, noch wetenſchap, noch wijsheid. En daarom moet gij in uw leven het goede, dat uwe hand vindt om te doen, doen met uwe magt en met allen ijver. Want hier weeft gij het ſtof van dat kleed, 't welk ú namaals tot in eeuwigheid of zal verſieren of bezwaren: maar dáár is *de Nacht*, (gelijk ook onze Goddelijke Leermeester zegt) *waar in niemand meer werken kan* (Joan. 9. v. 4.).

Laat dit genoeg zijn ter opheldering onzer Tekstwoorden. Hoe zeer uitmuntend is derzelver inhoud, en hoe waardig in aller harten diep ingeprent te worden!

Zonder ons intusſchen bij de beſchouwing dezer woorden langer optehouden, maken wij u bekend, G. T.! dat, op bevel van de hoogſte Overheid van ons Land, de Regering dezer Stad aan mij,

mij, en aan alle Leeraars van den Godsdienst ter dezer plaatſe, heeft opgedragen, om van al onzen invloed gebruik te maken, ter aanprijzing van het in deze laatſte jaren, onder het oog en toevoorzigt der aanbiddelijke Voorzienigheid, uitgevonden Middel tegen die zeer verſchrikkelijke ziekte, welke, uit hoofde dat zij het allermeest woedt onder Kinderen, van daar den naam draagt van *Kinderziekte.*

Na het ontvangen van dien last, gedachtig aan de woorden in den Tekst; *om al het goede te doen, dat mijne hand vindt om te doen*, heb ik beſloten U, en allen die mij heden hooren zullen, dat Middel, in eene afzonderlijke Rede, op het ernſtigst aantebevelen. —— Geenszins, M. B. en Z.! omdat ik uwe redelyke denkwijze in dezen miskenne, of van oordeel ben, dat Gij die aanſporing zoo zeer behoeft; maar veelmeer om, door middel uwer medewerking, de verſpreiding van nuttige waarheden te helpen bevorderen.

De Uitvinding en ook het Middel genoegzaam bekend zijnde, behoef ik U met eene naauwkeurige beſchrijving van dezelve niet optehouden. Liever zal ik U in de eerſte plaats voor oogen ſtellen het zeer groot gewigt en aanbelang dezer ontdekking.

I. Het gewigt van deze ontdekking en van het middel, dat ik mij voorgeſteld heb U aanteprijzen, leeren wij kennen door ons oog te vestigen op de vreesſelijke verwoestingen, welke de ziekte der Kinderpokken onder het menschdom heeft aangeregt.

Uit de ſterflijsten immers blijkt, dat er alleen in ons Werelddeel, van jaar tot jaar, viermaal honderd duizend menſchen de droevige ſlagtoffers geworden zijn van de woede en het geweld dezer ziekte. Overwegen wij nu hierbij, dat die ziekte in dit Werelddeel over de twaalf Eeuwen geheerscht en gewoed heeft, zoo ontſtaat daaruit voor onzen geest een getal zoo groot, dat wij reden vinden om te gelooven, dat alle de oorlogen, die op den aardbodem gevoerd zijn, van de ſchepping der Wereld af aan, zulk eene ſlagting onder het menschdom niet veroorzaakt hebben, dan deze ziekte alleen.

Hoe vele duizenden zijn er bovendien niet gevonden, die ter naauwer nood aan het gevaar en aan het geweld dezer ziekte ontrukt, door het verlies der edelſte Zintuigen, of door andere ſchrikkelijke gevolgen, voor al hun leven voorwerpen van ellende geweest zijn, en geheel ongeſchikt voor de genoegens en bezigheden des menſchelijken levens!

O wie zoude niet gaarn, terwijl hij zich de ſchromelijke uitwerkſelen dezer ziekte voor den geest ſtelt, willen medewerken, om tegenſtand te bieden aan zulk een groot onheil onder de menſchen? Wie zoude niet gaarn de tranen willen helpen afdroogen van duizendmaal duizend Ouders, of nog liever, dezelve voorkomen? —— Nu, daartoe ſtrekt, naar het oordeel van alle Wijzen en Verſtandigen, het Middel, dat ik U aanprijze. Ja hetzelve ſtrekt om dat vreesſelijk kwaad geheel en al te ontwortelen, onder deze ééne voorwaarde, dat de menſchen in 't algemeen bewogen worden om zich daarvan te bedienen. —— Laat ons derhalve zien, door welke bedenkingen dat Middel zich aanprijst.

II. Niet alleen prijst dat middel zich aan, dat het zonder de minſte ſmart wordt toegediend: — noch ook alleen daardoor, dat men daartoe kan uitkiezen het geſchiktſte jaargetijde, en den besten ſtaat van ligchamelijke gezondheid: —— noch ook alleen daardoor, dat zij, die deze Kunstbewerking ondergaan hebben, niet alleen voor al hun leven beveiligd zijn tegen de gevaren der beſmetting, maar ook verlost van die ongerustheid en van die vrees, waar door nu velen, die tot jaren van onderſcheid gekomen zijn, en voor de beſmetting der Kinderziekte beveiligd gebleven, zelfs weerhouden worden, om

hunne beste Vrienden en Nabeſtaanden, in welker woningen die ziekte gevonden wordt, te bezoeken, en in nood met raad en daad bijteſtaan. — Noch ook prijst zich dat middel alleen daardoor aan, dat zij, die door hetzelve beveiligd zijn, geen gevaar meer loopen, om, vroeg of laat, anderen te beſmetten. Dit intusſchen is iets, 't welk door bedachtzame Ouders wel ernſtig behoort overwogen te worden; te weten, dat zij door dit middel niet alleen hunne eigene kinderen in veiligheid ſtellen, maar ook die van anderen in geen gevaar brengen. —— Alle deze bedenkingen ſchijnen ons toe krachtig te zijn. —— Maar, 't geen dat middel bij de Godvruchtigen het allermeest aanprijst, is de hooge en aanbiddelijke Voorzienigheid zelve, onder welker beſtuur en toevoorzigt hetzelve ontdekt is.

Of meent Gij, M. T., daar *alle de haren van ons hoofd geteld zijn*, en daar niet het allergeringſte vogeltje, *geen muschje*, *op de aarde valt* (Matt. 10. v. 29. 30.), ſtrijdig met den wil van onzen hemelſchen Vader, dat deze Uitvinding geſchied is zonder God?

't Is waar, een mensch heeft dat middel ontdekt; (JENNER is zijn naam, en zekerlijk zal deze naam onſterfelijk zijn) maar is dan niet hij, zijn niet alle men-

menſchen, ook de magtigſten onder de menſchen, Koningen en Vorſten, Werktuigen in Gods hand, *om te doen*, gelijk de Schrift leert, *al wat zijne hand en zijn raad te voren bepaald heeft, dat geſchieden zal* (Hand. 4. v. 27. 28.)?

Men heeft opgemerkt, dat de Regeerder der Wereld, *Die*, gelijk Elifaz in het boek Job zegt (Job 5. v. 18.), *ſmarte aandoet en verbindt, die doorwondt en wiens handen wederom heelen*, dat die wijze en liefderijke God, wanneer Hij van den éénen kant het menschdom Rampen toezendt, dikwijls wederom van den anderen kant Zegeningen ſchenkt, beſtemd om die rampen te lenigen en te verzachten. Moet ons nu deze opmerking niet doen denken, T.! dat de ontdekking van het middel tegen de Kinderziekte in Gods hand eene Vergoeding is voor de Ontvolking, welke de geesſel des Oorlogs, inzonderheid in deze laatſte jaren, het menschdom heeft doen lijden?

Hoe gewigtig zijn dan niet de bedenkingen, waardoor zich de Uitvinding van dat middel, en daardoor het Middel zelve, aanprijst! —— Voelt Gij niet, M. T.! dat het onbetamelijk is; wat zeg ik *onbetamelijk?* voelt Gij niet, dat het *Zonde* is, zich daartegen te willen verzetten? —— Waarlijk

hij, die zich daartegen verzet, verzet zich niet tegen den wil van een mensch, maar tegen den wil des Almagtigen.

Intusschen worden er allerwege nog velen gevonden, die door de magt en het geweld van diepingewortelde Vooroordeelen weerhouden worden, om van dat middel, hoezeer dan ook door de goedkeuring des Oneindigen bekrachtigd, gel aik te maken. Deze opmerking spoort mij aan, om eenige van de voornaamste dezer Vooroordeelen te onderzoeken, en kortelijk te wederleggen.

III. 1. Zoude ik zelf mijne eigene Kinderen ziek maken? zeggen sommigen: zoude ik hen opzettelijk in gevaar brengen? Stierf eens één mijner Kinderen aan die ziekte, hoe zoude ik dan ooit de wroegingen en verwijtingen van mijn geweten kunnen stillen?

Gemakkelijk is het op deze Tegenwerping te antwoorden. Het Middel immers, dat ik U heden aanprijze, veroorzaakt geene ziekte, maar het beveiligt tegen eene ziekte. Het is een krachtig Behoedmiddel tegen eene allergevaarlijkste ziekte. Want wat de Ongesteldheid betreft, welke daardoor veroorzaakt wordt, deze is zoo gering, dat niet

niet zelden de zorgvuldigſte en oplettendſte Ouders in twijfel ſtaan, of zij dezelve wel bemerkt hebben.

2. Anderen zeggen: zoude ik de rampen van mij willen afwenden, welke de Voorzienigheid mij toezendt, en mij alzoo verzetten tegen God?

Gel.! wanneer iemand dat Middel en deszelfs heilzame gevolgen kent, en nogtans hetzelve verwerpt, en wanneer door dat verzuim zijne Kinderen door de Pokziekte worden aangetast en ſterven: is het dan de Voorzienigheid, die hem dat onheil toezendt? —— Indedaad, moet hij het niet veeleer zichzelven wijten?

3. Is het geene zonde, zegt wederom een ander, Gode vooruit te willen loopen in zijnen weg, of Hem, die almagtig is, te willen helpen? Als het Gode behaagt mijne Kinderen te ſparen, dan immers behoeft Hij de hulpmiddelen niet van een mensch: want *Hij ſpreekt en het is er*, *Hij gebiedt en het ſtaat er* (Ps. 33. v. 9.).

Hoe gevaarlijk en hoe zondig is niet dat vooroordeel! Mogen wij dan *den Heere onzen God verzoeken* (Matt. 4. v. 7.)? En verzoeken wij God niet, wanneer wij weigeren gebruik te maken van

die middelen, welke Hij in onze magt gefteld heeft, en alleen hulp van zijne Almagt verwachten? —— En hoe ongerijmd is ook niet dat gevoelen! Mogen wij geene middelen gebruiken, dan mogen wij ook aan eenen ongelukkigen, die in het water gevallen is, geene hulp toebrengen. —— Mogen wij geene middelen gebruiken, dan mogen wij ook een ontftanen brand niet helpen blusfchen. —— Mogen wij geene middelen gebruiken, dan mogen wij, arm zijnde, voor het dagelijksch voedfel en dekfel ook niet werken: want gelijk de Heere voormaals den Profeet door Raven gefpijzigd heeft, zoo immers kan Hij ook nog ons fpijzigen (1. Kon. 17, v. 6.). — Mogen wij geene middelen gebruiken, waarom zenden wij dan om den Medicijnmeester, wanneer wij ziek zijn? En heeft toch onze Heiland niet gezegd; *die ziek zijn hebben den Medicijnmeester van nooden* (Matt. 9. v. 12.)? Zoude onze Heer dat zeggen op de ziekten van den geest wel toegepast hebben, bijaldien het niet tevens waarachtig geweest ware, toegepast op de ziekten en ongefteldheden van het ligchaam? —— Mogen wij geene middelen gebruiken, dan moeten wij de volgende Spreuk van den wijzen Zoon van Sirach voor dwaas verklaren; *Eert den Medicijnmeester met de eere, die hem toebehoort: want ook hem heeft de Heere gefchapen. Want de genezing is van den Allerhoogften, en van*

den

den Koning wordt de Medicijnmeester geëerd. De Heere heeft de Medicijnen uit de aarde geſchapen, en een voorzigtig man verontwaardigt ze niet. Geeft dan den Medicijnmeester plaatſe: want de Heere heeft hem geſchapen, en laat hem niet van u, want gij behoeft hem (Jez. Sir. 38. v. 1-12.).— Waarlijk, M. T.! van de redelooze dieren eischt God niet meer dan Hij hun geſchonken heeft, maar van den redelijken mensch eischt Hij, en met regt, een redelijk gedrag.

4. Verder worden er gevonden, die zeggen: waarom zoude ik tot dat middel mijne toevlugt nemen, daar toch geen mensch ſterft vóór zijn tijd? Zijn wij dan in ſtaat het leven van den mensch te verlengen of te verkorten? Als de tijd van mijn Kind daar is, zoude ik het dan door die kunstbewerking van den dood kunnen bevrijden?

Van waar toch, mag men vragen, komt zulk een heilloos Vooroordeel gerold onder de kinderen der menſchen? —— Is het van de *Ondervinding?* Neen, de Ondervinding leert dagelijks het tegendeel: dezelve leert ons, dat, terwijl ſommigen door ingetogenheid, matigheid en voorzigtigheid de dagen huns levens vermeerderen, velen daarentegen door ongebondenheid, door onmatigheid en door

onvoorzigtigheid den dag en het uur van hunnen dood vervroegen. —— Of is het van de *Reden*? Neen, de Reden leert ons, dat er niets ongerijmder is, dan te ſtellen, dat wij vroeg of laat ſterven, onverſchillig hoe wij leven, en hoe wij ons gedragen.— Of geeft ook eindelijk het *Woord Gods* aanleiding tot zulk een Vooroordeel? Neen, maar veeleer tot het tegendeel. Wat beteekenen de woorden der H. Schrift: *de mannen des bloeds en des bedrogs zullen hunne dagen niet ter helfte brengen*? (Ps. 55. v. 24.)? Wil niet de H. Dichter met die woorden te kennen geven, dat zij, die een zondig en ondeugend leven leiden, die goddelijke en menſchelijke wetten vertreden, niet de helft van dien leeftijd bereiken, dien zij anders zouden bereikt hebben; en dat daarom, gelijk Jeremias zegt, *hunne zonne reeds ondergaat als het nog dag is* (Jer 15. v. 9.)? Leert niet Elifaz hetzelfde, wanneer hij van den goddeloozen zegt: *als zijn dag nog niet is, zal zijne vergelding vervuld worden; want zijn tak zal niet groenen* (Job 15. v. 32.)? En is dit ook niet de bedoeling van de volgende woorden van Salomo: *de vreeze des Heeren vermeerdert de dagen; maar de jaren der goddeloozen worden verkort* (Spr. 10. v. 27.)?— Dat de Heidenen weleer zulk een gevoelen omhelsden, die de leer van het onverbiddelijk Noodlot waren toegedaan, is nog eenigzins verſchoonlijk,

daar

daar hooger licht voor hen nog niet was opgegaan; maar dat Christenen, die door het licht der Goddelijke Openbaring beſchenen worden, zulk een wangevoelen gelooven en leeren, in de daad, dat is geheel onverſchoonlijk.

5. Na dezen zeggen wederom anderen: het is eene Nieuwigheid. Wat mij betreft, ik houde mij bij het Oude, en verkieze liever te doen, gelijk mijne Ouders en Voorouders gedaan hebben.

Zij, die zoo ſpreken, overwegen die wel, dat er eens een tijd geweest is, in de dagen van Jezus en van zijne Apostelen, dat de omhelzing van den Christelijken Godsdienst insgelijks eene Nieuwigheid was? Hadden dan de Joden en Heidenen van dien tijd ook het regt om te zeggen: het Christendom is eene Nieuwigheid: wij houden ons bij den Godsdienst onzer Voorvaderen, waarin wij opgevoed zijn? Of, was dat voorwendſel in die dagen ongerijmd, en is het nu redelijk geworden? Verandert dan de Waarheid door 't verloop des tijds? —— Neen, een redelijk en verſtandig mensch, en een wijs Christen, vraagt niet: is deze of die daad oud of nieuw? maar, is dezelve goed en betamelijk? of, ſtrekt zij ter eere Gods en tot heil der menſchen? —— Worden ſlechts deze

vra-

vragen met ja beantwoord, dan voert hij die daad ter uitvoer met zijne magt, het zij dezelve oud of nieuw is. Want *al wat waarachtig is, al wat eerlijk is, al wat regtvaardig is, al wat rein is, al wat liefelijk is, al wat welluidt; en zoo daar voorts nog eenige deugd of nog eenige lof is, datzelve bedenkt en volbrengt* (Filip. 4. v. 8.) een goed Christen.

6. Ook worden er gevonden, die van dat middel afkeerig zijn, uit hoofde dat de ſtoffe, daar men zich van bedient, afkomſtig is niet van een mensch, maar van de dieren des velds. Hoe onredelijk en onnatuurlijk is het, zeggen zij, dat ik mijne Kinderen zoude beſmetten met eene ziekte, die aan de beesten eigen is!

Heeft dan God niet den mensch boven de redelooze dieren verre verheven, en de laatſten aan de eerſten dienstbaar gemaakt? Wordt gij dan niet dagelijks gedrenkt van de melk der kudde? Wordt gij niet gevoed met derzelver vleesch? Wordt uw ligchaam niet gedekt met de wolle der ſchapen? En zoudt gij dan ook van de dieren niet willen ontleenen een middel om U, of uwe Kinderen, voor eene allergevaarlijkſte ziekte in veiligheid te ſtellen? —— Erkent veeleer met dankbaarheid, dat

God

God den mensch doet heerſchen over de werken zijner handen, en dat Hij alles onder deszelfs voeten gezet heeft, ſchapen en oſſen en alle de dieren des velds, 't gevogelte des Hemels, de visſchen der zee, en 't geen de paden der zeeën doorwandelt. o Heere, onze Heere, hoe heerlijk is uw Naam op de ganſche aarde (Pſ. 8. v. 7-10.)!

7. Nog anderen wenden voor, dat het middel, 't welk wij aanprijzen, te kostbaar is, inzonderheid in deze drukkende tijden, waarin wij van alle kanten met zoo vele en zoo zware belastingen en uitgaven bezocht worden.

Maar is het dan niet bekend, dat een edelmoedig Geneesheer (*a*) ter dezer plaatſe zich heeft aangeboden, om die Kunstbewerking aan allen, die het begeeren, geheel kosteloos te doen? —— En mogen wij van de vaderlijke zorge, welke de Regering dezer Stad voor het welzijn van derzelver Inwoners genegen is te dragen, niet verwachten, dat die gelegenheden nu weldra zullen vermenigvuldigd en gemakkelijker gemaakt worden?

8. Eindelijk vindt men er nog, die willen be-

we-

(*a*) P. C. Römer, M. D.

weren, dat het middel tegen deze ziekte niet baat, en tegen derzelver beſmetting niet genoegzaam beveiligt: aangezien er ſommigen gevonden worden, die, alhoewel zij deze Kunstbewerking ondergaan hebben, daarna evenwel door de Kinderziekte nog zijn aangetast.

Laat dat voorgeven eens waar zijn, ('t geen echter door vele verſtandigen en deskundigen wordt tegengeſproken) maar laat het waar zijn, dan is het toch, gelijk de Ondervinding leert, een allerzonderlingst geval, 't welk van duizend naauwlijks éénen wedervaart. Dit zoo zijnde, is het dan wel verſtandig, zich in deze wereld te gedragen in de verwachting en in 't vooruitzigt, dat men tot dien éénen van duizend zal behooren? Is het niet veel redelijker te denken, dat wij onder den algemeenen regel zullen begrepen worden, dan onder eene enkele Uitzondering op den algemeenen regel? — Zeer enkele menſchen worden er gevonden, die voor de beſmetting der natuurlijke Pokziekte onvatbaar ſchijnen; maar zoude het nu wel voorzigtig en verſtandig zijn, te denken: *ik ben één van die zeer weinigen*, en zich daarna te gedragen?

Zal bovendien die voorafgaande kunstbewerking wel iets ſchaden? Is het niet veeleer waarſchijn-

lijk

lijk, dat daardoor de kracht der volgende ziekte zal gebroken, en zij er daarom te ligter door zullen aangetast worden? Ja, te meer is zulks waarschijnlijk; daar er geene voorbeelden voor handen zijn van kinderen, van welke men voorgeeft, dat ze daarna zijn besmet geworden, die er aan gestorven of er zelfs duurzaam door geschonden zijn.

Dus de voornaamste Tegenbedenkingen en Vooroordeelen tegen het Middel, dat wij aanprijzen, ontzenuwd hebbende, zoo laat ons nu nog met een kort en krachtig woord ter Toepassing alles besluiten.

IV. Wat helpt een goede Raad, G. B. en Z.! wanneer men verzuimt daarna te doen? Wat baat de beste Gelegenheid, wanneer men zich van dezelve niet bedient? — Neen, zal een goede Raad goede vruchten voortbrengen, dan moet hij gevolgd worden; en zal de gelegenheid ons nuttig zijn, dan moeten wij ons van dezelve, terwijl ze dáár is en eer ze voorbijgaat, zorgvuldig bedienen. — Het zeggen van den H. Paulus: *de Hoorders der wet zijn niet regtvaardig voor God, maar de Doenders der wet zullen geregtvaardigd worden* (Rom. 2. vs. 13.), behoort, wel is waar, op hooger zaken toegepast te worden, maar kan

ook,

ook, met regt en in een goeden zin, toegepast worden op dezulken, die dezen raad kennen, en zonder voldoende redenen verwerpen.

Dezelfde Goedheid en Liefde, uit welker bron het zaligmakend Woord der Openbaring is voortgevloeid, heeft ons ook de Reden en het Verstand geschonken, en wil, dat wij daarvan zullen gebruik maken. *Als tot Verstandigen spreek ik*, zegt daarom de Apostel, *oordeelt gij het geen ik zegge* (1. Kor. 10. v. 15.). In alles redelijk en verstandig te handelen is derhalve de Pligt en het Kenmerk van een verlicht en geloovig Christen.

Welaan Gel.! volgt Gij dan den raad, welke U heden gegeven is; een raad, die zoo redelijk is, en zoo zeer overeenkomstig met Gods wil, met der menschen pligt, en met der menschen gelukzaligheid. — Dan, wetende, dat die aansporing voor U, G. T.! geheel onnoodig is, zoo vermane ik U veeleer, om van al uwen invloed gebruik te maken, ten einde anderen, die het meer behoeven, daartoe te bewegen: dusdoende zult Gij medewerkers worden ter bevordering van het heil des menschdoms, en U kwijten van uwen Christelijken pligt, om *uwen Naasten liefthebben als uzelven, niet alleen met den woorde, of met de tonge,*

tonge, maar met de daad en waarheid (1. Joan. 3. v. 18.).

Daar zijn onſchadelijke Vooroordeelen, die geen invloed hebben op het geluk der menſchen, beſtaande in meeningen, die de Beſpiegeling betreffen: zulke Vooroordeelen, wanneer dezelve door eene ligte beweging niet kunnen weggenomen worden, mag men vrijelijk laten rusten. — Maar van den anderen kant worden er Vooroordeelen gevonden, die in het allernaauwſte verband ſtaan met het heil en met het geluk van het menschdom; Vooroordeelen, die niet alleen op de Beſpiegeling, maar ook op de Beoefening en op de Bedrijven der menſchen, en daardoor op derzelver Gelukzaligheid, eenen krachtigen invloed hebben: zoodanige Vooroordeelen moet men geenszins laten rusten, maar, alhoewel met voorzigtigheid, echter met nadruk en met kracht helpen uitroeijen. Wie gevoelt niet, dat hiertoe behooren de Vooroordeelen, welke wij in dit uur beſtreden hebben, vermits daarvan afhangt niet alleen het Geluk, maar zelfs het Leven van zoo vele duizenden? Ja, zoo groot moet uwe liefde zijn voor uwe medemenſchen, dat gij, daarin werkzaam zijnde, u niet laat affchrikken, al ondervindt gij ook, dat gij daarom miskend en

veracht wordt: want ook in dezen is het zeggen van den H. Petrus waarachtig: *indien gij lijdt om der geregtigheid wille, zoo zijt gij zalig; vreest niet uit vreeze voor hen en wordt niet ontroerd* (1. Petr. 3. v. 14.).

Ach! wat zullen Ouders antwoorden, die dit middel gekend en verworpen hebben, wanneer eens hunne Kinderen, door die gevaarlijke ziekte aangetast en ter neêr geworpen, op hun ſterfbedde vragen zullen: *Vader! Moeder! waarom hebt gij ons voor deze ziekte niet behoed?* of, wanneer zij, voor al hun leven ellendig en misvormd uit de armen dezer ziekte wedergekeerd, zullen zeggen: *waarom hebt gij ook aan ons niet gedaan, 't geen andere verſtandige Ouders aan hunne Kinderen gedaan hebben? dan zouden wij nu zoo ellendig niet zijn.* —— Ja, wat zullen zij eens hunnen eeuwigen Regter kunnen antwoorden, ten grooten dage des Oordeels, wanneer die zal vragen: *waarom hebt gij het leven der Kinderen niet geſpaard, die Ik u gegeven, en uwer zorge toevertrouwd had? Waart gij onkundig van het Middel, dat Ik deed ontdekken? of, hebt gij het gekend en niet geacht?* —— Van den man, die ter zijner verdediging niets konde antwoorden, lezen wij in het Evangelium: *hij verſtomde* (Matt.

22. v. 12.). — O! mogt die bedenking, naar de zwaarte van derzelver gewigt, wegen op het hart van zulken, die nu nog van dat Middel hardnekkige tegenſtrevers zijn, of die, in twijfel ſtaande, hinken op twee gedachten, niet wetende, wat zij doen zullen! Mogten zij tot eene redelijke denk- en handelwijze gebragt worden, terwijl het nog tijd, en eer het te laat is!

Ach! wie weet, hoe vele Lichten, door dat verzuim niet uitgebluscht zijn, kort na derzelver ontſteking, die, waren ze niet uitgebluscht, in Kerk en Staat helder zouden geſchenen hebben, ter eere Gods en tot heil der menſchen: terwijl ze nu ten grave gebragt en in het ſtof des doods gelegd zijn, daar, met betrekking tot dit leven, *noch Werk*, *noch Verzinning*, *noch Wetenſchap*, *noch Wijsheid* is, en daar ze ook *den Heere* onder de menſchen *niet meer loven kunnen* (Ps. 88. v. 11.)!

Maar, o! hoe vele Ouders zien hier thans mijne oogen, met vreugde en met blijdſchap, velen indedaad naar de kleinheid dezer Gemeente, die nu nog, terwijl zij dat heilzame Middel niet verſmaad, maar er zich bij tijds van bediend hebben, zich dagelijks in het beſchouwen en zien opgroeijen

hunner Kinderen mogen verlustigen; die anders, zeer mogelijk, over derzelver verlies reeds vele heete tranen zouden geftort hebben.

Verre derhalve, G. T.! van de Ontdekking, welke in dit uur het voorwerp onzer aanprijzing geweest is, gering te achten, zoo laat ons veeleer de aanbiddelijke Voorzienigheid vuriglijk danken, dat het Haar behaagd heeft tegen eene zoo vreesfelijke en verwoestende Ziekte het menschdom aantebieden zulk een allergewenscht Hulpmiddel; ja laat ons in onze harten uitroepen: *Geloofd zij de Naam des Heeren: want zijne goedertierenheid is in de eeuwigheid* (Ps. 136. v. 1.)!

A M E N.